

Bos

Populier weer populair?

Auteur: Maurits de Groot, Projectcoördinator Particulier Bosbeheer, Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos

De totale bosoppervlakte in Vlaanderen bedraagt ongeveer 146.000 ha. Hiervan wordt 22.000 ha ingenomen door populieren die hiermee een aandeel van 14% van het totale bosareaal vertegenwoordigen. Gemiddeld 85% van de populierenbossen is privaat eigendom. De populier is voor de private eigenaar dus een belangrijke boomsoort die zijn voordelen vooral haalt uit zijn snelle groei en de relatief goede afzetmogelijkheden.

Populier in Vlaanderen

De introductie van de eerste populierenvariëteiten vond vermoedelijk plaats in de periode 1750 in Zuid-Nederland vanuit Frankrijk en Engeland en direct vanuit Amerika. Verschillende variëteiten van de Canadapopulier vonden toen hun intrede en werden vooral gebruikt voor rijaanplantingen. In 1997 werd de eerste Vlaamse bosinventarisatie uitgevoerd onder leiding van de Afdeling Bos en Groen van het Departement van de Vlaamse Gemeenschap. Hiermee beoogde men een objectief en betrouwbaar beeld te krijgen van het Vlaamse bos. In oktober 2017 werd een nieuwe bosinventarisatie voorgesteld. Het grootste deel van de populierenaanplantingen vindt men tegenwoordig in Vlaams-Brabant (22%) en Oost-Vlaanderen (29,5%).

De meeste populierenbestanden hebben een leeftijd tussen de 21 en 40 jaar, maar 90% is jonger dan 40 jaar. Gemiddeld vertegenwoordigen de private populierenbossen 220 m³ hout per ha. De meest gebruikte populierenklonen komen uit de tak van de Euramerikaanse populieren, namelijk 'Robusta', 'Agathe F', 'Spijk', 'Florence biondi' en 'Dorskamp'.

Toepassingen

Populier is in Vlaanderen een belangrijke grondstof voor de houtkolom. Alle houtverwerkende bedrijven samen verwerken jaarlijks zo'n 560.000 m³ populierenhout.

De grootste verwerker is de papierindustrie. Zij verwerken 43% van de geoogste populieren. Tot wel 38%, een belangrijk deel van wat geproduceerd wordt, wordt geëxporteerd. Een andere houtverwerker in Vlaanderen is de fineersector, schilfiner wordt gebruikt voor de multiplexproductie en voor de vervaardiging van verpakkingsmateriaal.

Beheer

Bij het telen van populier zijn na de aanplant verschillende beheermaatregelen noodzakelijk om de kwaliteit van de aanplant en het hout te verhogen. Natuurlijk wil je de jonge boom een goede start geven. Na een intensieve periode na de aanplant waarbij de bomen onderen bovengrondse ruimte behoeven en beschermd moeten worden, beperkt het beheer zich in de latere jaren vooral tot op snoeien en in mindere mate dunnen.

De keuze voor de juiste cultivar is vooral afhankelijk van de standplaats. In Vlaanderen zijn veel verschillende cultivars beschikbaar met ieder hun eigen specificaties en bodemgeschiktheid.

Wanneer sprake is van grote uitval, kan het noodzakelijk zijn om in te boeten. Daarnaast kan het in gebieden met een hoge wilddruk nuttig zijn voldoende wildbescherming te voorzien. Reeën, maar ook paarden, hebben de reputatie om een jonge aanplant te kunnen

Maretak komt vaak voor bij zachthoutsoorten zoals populier, te sterke aantasting kan schadelijk zijn voor de groei.

ruïneren, waarbij de dunne boompjes worden geschild of gebruikt voor het vegen van het gewei. De aanplant van populieren gebeurt bij voorkeur in de periode november-maart, uitgezonderd vorstperiodes. Veel populieren worden als poot geplant. De poot dient in een 80 cm tot 1 m diep gat gestoken te worden. Diep planten heeft voordelen voor vochtbeschikbaarheid en het verkleinen van de windgevoeligheid. Reguliere aanplantverbanden met het oog op houtproductie zijn 8 x 8 of 9 x 9 meter. De bomen staan dan al op hun definitieve afstand waardoor dunnen overbodig is. Betreft het een bebossing waar later wordt omgevormd naar gemengd loofbos, kan men kleinere plantafstanden overwegen samen met het tussenplanten van beseigen struiksoorten.

Direct na het planten moet de plantspiegel (circa 80 cm) vrij worden gehouden van concurrerende vegetatie. Vooral grassen concurreren in de beschikbare wortelruimte wat een nadelige invloed heeft op de jeugdgroei van de populier. In de jonge fase moeten de bomen regelmatig worden gecontroleerd op het vormen van dubbele toppen. Actieve snoei wordt afgeraden, maar zijtakken die de doorgaande spil beconcurreren moeten worden verwijderd. Dit noemt men vormsnoei. In de jeugdfase moet de kroon ongeveer 2/3de deel van de stam bedekken.

In een latere fase is het opsnoeien van de stam belangrijk voor het verkrijgen van noestvrij kwaliteitshout. Wanneer de

boom op borsthoogte een diameter bereikt van 10 cm (30 cm omtrek) kan men starten met het zogenaamde opkronen. Snoei nooit te sterk! De kroon is immers de motor van de boom en sterke snoei kan een explosie van waterlot (reactie op stress) tot gevolg hebben.

Het snoeien van zijtakken met een diameter groter dan 4 cm (duimdik) wordt afgeraden. Snoei een tak bij de takkraag (kleine gerimpelde kegel aan de onderkant van de tak), hierdoor is de wond zo klein mogelijk en krijgt u geen stompjes die kunnen zorgen voor dode noesten. Dit alles om een snelle en gezonde overgroeiing van de wond te verzekeren.

Bij het beheer van populierenbos kunt u aanlopen tegen schade door abiotische en biotische factoren. Verschillende ziekteverwekkers zoals schimmels en bacteriën kunnen de groei permanent aantasten en ook de dood van de boom tot gevolg hebben. Bekende fyto-sanitaire problemen bij populieren zijn roest, bladvlekkenziekte, schorsbrand en bacteriekanker. Daarnaast kunnen ook insecten grote schade toebrengen zoals goudhaantjes, hoornaarvlinder, populierenwespvlinder en verschillende boktorren, houtvinders en schimmelluizen. Ook abiotische factoren zoals vorstschade en schade door wind, zonnebrand, droogte en hagel kunnen de groei nadelig beïnvloeden. Contacteer voor het nemen van fyto-sanitaire maatregelen altijd een specialist en controleer de wetgeving op wat toegelaten is en wat niet.

Populier en biodiversiteit

Veel natuurbeschermers zien populierenbos als ongewenst. De ecologische waarde van populierenbos is omstreden omdat dit vaak geassocieerd wordt met bebossing van waardevolle natte en open natuur. Desondanks zijn er vele wetenschappelijke rapporten te vinden die de ecologische waarde van populier onderschrijven. Weliswaar blijken er grote verschillen te bestaan tussen verschillende variëteiten, waarbij vooral oude variëteiten goede resultaten geven. Naast het gebruik van de juiste variëteit kan ook het beheer in vele opzichten een positieve invloed hebben. Zo kan de beheerder extra aandacht schenken aan een natuurlijke, inheemse ondergroei van struiken en schaduwverdragende bomensoorten met een lagere groeisnelheid dan de populier. Deze kunnen in groepsverband, gelijktijdig met de populier worden aangeplant. Bij de oogst kan de beheerder zo veel als mogelijk rekening houden met de aanwezige natuurwaarden. Ook het aandeel dood hout kan op artificiële wijze worden verhoogd.

Over de grens

De populier is wereldwijd een veel gebruikte boomsoort. In de afgelopen 300 jaar heeft men getracht door veredeling, selectie en het kruisen van verschillende populieren uit verschillende delen van de wereld, de best groeiende en gezondste populieren te verkrijgen. Ook in Frankrijk en Wallonië is de populier een zeer gewilde boomsoort onder bosbouwers →

Populierenbos aan de rivier de Isle vlakbij Saint-Front-de-Pradoux, Dordogne (FR)

en houtverwerkers. Het Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos werkt samen met verschillende Vlaamse, Waalse en Franse partners binnen het Interregproject Forêt Pro Bos aan meer appreciatie voor populier door de juiste voorlichting te geven aan eigenaren over de aanleg en het beheer van populierenbos. Daarnaast werken zij samen met de industrie om de afzetmogelijkheden voor de eigenaar en grondstofaanlevering voor de verwerker te optimaliseren.

Toekomst van de populier

De toekomst van de populier is op dit moment onzeker. Kijkend naar de huidige leeftijdsopbouw van populierenbossen kan geconcludeerd worden dat het grootste aandeel populieren zich bevindt in de oudere leeftijdsfase. Jonge populierenbossen zijn zeer ondervertegenwoordigd. Prognoses lopen op tot een vermindering van wel 50% van het aanbod in de komende 20 jaar.

De (her)aanplant van populieren is in de laatste jaren stelselmatig ontmoedigd door een beleid dat te veel gefocust was op het verhogen van natuurwaarden. De voordelen van populier voor de biodiversiteit zijn hierin lange tijd onderschat en onderkent. Het gebruikte subsidiesysteem waar men werd gestimuleerd inheemse soorten te bevorderen en te

streven naar diversiteit in soorten en leeftijden heeft niet bijgedragen aan een juiste waardering van de populier. Gemeenten leveren tot op de dag van vandaag slechts moeilijk vergunningen af voor bebossing of heraanplant met populier.

Toch is er een kantelmoment in deze retoriek. Steeds vaker wordt het economisch beheer bevordert en wordt de zelfredzaamheid van een eigenaar, en de rendabiliteit van het bosbeheer, erkent en gestimuleerd. De nieuwe subsidieregeling voor bebossing en herbebossing focust zich op de vastgestelde Natura 2000-gebieden. Eigenaren buiten deze gebieden zullen vaker kiezen om te investeren in bos in plaats van gebruik te maken van de door de Vlaamse overheid gesubsidieerde aanplanting.

Samenvattend kan gesteld worden dat de populier bezig is met een langzame comeback. We onderstrepen het belang van zelfredzaamheid en rendabiliteit, maar benadrukken dat er gestreefd zal moeten worden naar ecologisch beheer. Ook bij intensieve populierenteelt kan het bos als geheel pas functioneren wanneer een goede ecologische basis is verzekerd.

Bronnen:

- Stichting Populier, www.populierenland.com
- Verstraeten A, De Bruyn L, De Keersmaecker L, Vandekerckhove K, Smets K, D'Havé H, Lust N, De Schrijver A & Willems L, 2004. Evaluatie van beheermaatregelen om de ecologische waarde van populierenbossen te optimaliseren. Rapport IBW Bb 2004.004
- Brochure Peupleraie et environnement, Un regard partagé sur la place de la peupleraie dans notre territoire
- Peuplier & Populiculture, Pour une culture pérenne et responsable des peupleraies dans notre territoire (CRPF, CARAH, CPH, Programme Interreg TRANSPOP 2)

Met steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Feel Wood
Forêt Pro Bos

